

منه ١٥

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١٠٥٢٢٤

دانشگاه علامه طباطبائی
دانشکده حسابداری و مدیریت

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد مدیریت دولتی

موضوع

بررسی ساختار شورای اسلامی روستایی:

مطالعه‌ای درباره‌ی اثر بخشی شوراهای اسلامی روستایی شهرستان کهگیلویه

(۱۳۶۱-۱۳۷۷)

استاد راهنما

جناب آقای دکتر ابوالحسن فقیهی

استاد مشاور

جناب آقای دکتر فتاح شریف زاده

استاد داور:

جناب آقای دکتر سیدعلی اکبر افجه

نگارش:

محمد رضا نوذری

۱۳۸۷ / ۲ / ۲۱

سال ۱۳۷۹

۱۰۵۳۳۴

تقدیم به:

پدرم که در خردسالی از نعمت وجود او محروم شدم

و

مادر مهربانم که برایم هم پدر بود و هم مادر

برادران و خواهرانم که همواره در دوران تحصیل مشوق

من بوده و هستند

همسر صبور و فرزندان عزیزم که سختیهای دوران تحصیل را

تحمل کرده و من را در ادامه تحصیل یاری دادند

تشکر و قدردانی

اکنون که باالطاف بیکران خداوند متعال و منان، مراحل انجام این رساله به پایان رسید، بر خود لازم می‌دانم از همه اساتید و دوستان بویژه عزیزانی که ذیلاً نام برده می‌شوند تشکر و قدردانی نمایم:

جناب آقای دکتر ابوالحسن فقیهی که در مراحل مختلف تحقیق راهنمایی‌ها و ارشادات ارزنده‌ای ارائه فرمودند.

جناب آقای دکتر فتاح شریف زاده که با مشاوره‌های علمی شان ما را در تکمیل رساله یاری نمودند.

جناب آقای دکتر سیدعلی اکبر افجه که با قضاوت و داوری خویش محقق را در هرچه بهتر شدن این تحقیق راهنمایی نمودند.

همچنین از مسئولین محترم امور اجتماعی و شوراهای وزارت کشور، بخصوص معاون محترم دفتر امور شوراها جناب آقای حسین کوچکیان فر و کارکنان محترم مرکز اسناد و مدارک وزارت جهاد سازندگی، به خاطر راهنمایی و همکاری‌شان سپاسگزارم.

همینطور از جناب آقای مجید صیوتی که تحلیل آماری داده‌ها را انجام دادند و کلیه دوستان بویژه آقایان مجید ضماهنی، حبیب‌الله سالارزهی و جمال ارجمند که به طرق مختلف در تحقق این امر مهم سهم به‌سزایی داشته‌اند، تشکر و قدردانی می‌نمایم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
الف.....	چکیده
ب.....	مقدمه
فصل اول: کلیات تحقیق	
۲.....	پرسش آغازین تحقیق
۶.....	بیان یا طرح مسئله
۱۴.....	ضرورت و اهمیت تحقیق
۱۷.....	اهداف تحقیق
۱۸.....	مدل تحلیلی تحقیق
۲۲.....	فرضیه‌های تحقیق
۲۴.....	روش تحقیق
۲۴.....	جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و حجم نمونه:
۲۵.....	روش‌های گردآوری اطلاعات و داده‌ها
۲۶.....	اعتبار یا روایی و پایایی تحقیق
۲۷.....	روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۲۷.....	قلمرو تحقیق
۲۸.....	سوابق تحقیق
۳۸.....	تعریف واژگان اصلی تحقیق

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۳۹	محدودیت‌های تحقیق
۴۰	خلاصه فصل اول
۴۲	فهرست منابع و مآخذ فصل اول
فصل دوم: ادبیات تحقیق	
۴۶	سازماندهی مبانی نظری تحقیق
بخش اول: ساختار شورای اسلامی روستایی	
۴۹	شکل حکومتها
۴۹	نحوه توزیع کلی قدرت تصمیم‌گیری در حکومت‌های مختلف
۵۱	نظام سیاسی متمرکز و غیرمتمرکز
۵۱	نظام متمرکز
۵۱	ویژگی‌های نظام متمرکز
۵۲	نظام غیرمتمرکز
۵۲	خصوصیات نظام غیرمتمرکز
۵۳	نظام غیرمتراکم
۵۳	نظام غیرمتراکم ساده
۵۳	نظام غیرمتراکم پیشرفته
۵۴	مقایسه نظام غیرمتمرکز با غیرمتراکم
۵۵	الگوهای عدم تمرکز

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵۵	تمرکز و عدم تمرکز سیاسی
۵۵	عدم تمرکز سازمانی
۵۷	عدم تمرکز فنی
۵۸	عدم تمرکز اداری
۵۹	مسایل تحقق عدم تمرکز اداری
۶۰	مزایایی عدم تمرکز (اداری و سیاسی)
۶۲	معایب عدم تمرکز (اداری و سیاسی)
۶۳	همبستگی تمرکز و عدم تمرکز
۶۵	سابقه عدم تمرکز اداری در ایران
۶۷	شوراهای اسلامی روستایی ابزاری مؤثر در جهت اجرای سیاست عدم تمرکز اداری
۶۹	درجات انتقال قدرت از حکومت مرکزی به سازمانهای محلی
۷۳	حکومتهای محلی
۷۳	فلسفه وجودی حکومتهای محلی
۷۳	تعاریف حکومتهای محلی
۷۴	الگوهای اصلی حکومت‌های محلی در رابطه با حکومت مرکزی
۷۴	سیستم حکومت محلی جامع
۷۵	سیستم مشارکتی حکومت محلی و حکومت مرکزی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷۵	سیستم دوگانه حکومت مرکزی و حکومت محلی
۷۶	سیستم اداری متشکل از حکومت مرکزی و حکومت محلی
۷۶	اصول حکومت‌های محلی از دیدگاه‌های مختلف
۸۱	انواع حکومتها (سازمانهای) محلی
۸۲	ساختار حکومت‌های محلی
۸۳	چهار قدرت اساسی حکومت‌های محلی (ابعاد ساختاری حکومت‌های محلی)
۸۵	ساختارهای اصلی حکومت‌های محلی
۸۵	ساختار کمیته - شورا CMTEE
۸۷	ساختار مدیر - شورا MGR
۸۸	ساختار متصدی اجرایی - شورا CAO
۸۹	ساختار نماینده - شورا COMIS
۹۱	ساختار کمیته اجرایی - شورا EXCOM
۹۴	مقایسه پنج ساختار اصلی حکومت محلی با چهار واژه
۹۵	معیارهای برای ارزیابیهای ساختاری
۹۷	ارزیابی ساختارهای پنجگانه حکومت محلی با معیارهای کارآیی و مردم
۹۷	سالاری
۹۹	ابعاد ساختار حکومت‌های محلی
۱۰۰	چه عواملی ممکن است بر ساختار حکومت محلی اثر بگذارند؟

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۰۱	شورای اسلامی روستایی:.....
۱۰۱	سیر مدیریت روستایی در ایران قبل از انقلاب اسلامی.....
۱۰۷	سیر مدیریت روستایی بعد از انقلاب اسلامی.....
۱۰۹	فلسفه وجودی شوراهای اسلامی روستایی.....
۱۱۰	شورای اسلامی روستایی، مشارکت و توسعه روستایی.....
۱۱۱	مشارکت و توسعه روستایی.....
۱۱۳	مفهوم مشارکت و توسعه روستایی.....
۱۱۶	فواید مشارکت.....
۱۱۷	مشارکت مردم در توسعه روستایی.....
۱۱۸	شورای اسلامی روستایی به عنوان محور اصلی نظام مشارکتی در توسعه روستا.....
۱۲۰	چگونه می توان مشارکت مردم را در توسعه روستایی نهادینه نمود؟.....
۱۲۱	موانع بر سر راه مشارکت.....
۱۲۱	راه های تأمین مشارکت مردمی در توسعه روستایی.....
۱۲۳	رابطه مشارکت و توسعه روستایی با ساختار شورای اسلامی روستایی.....
۱۲۴	اهداف تشکیل شورای اسلامی روستایی.....
۱۲۵	جایگاه شورای اسلامی روستایی در تشکیلات شوراهای اسلامی کشور.....
۱۲۸	ساختار شورای اسلامی روستایی.....
۱۲۹	ساختار سازمانی شورای اسلامی روستایی.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۲۹	ساختار سازمانی
۱۳۱	شکل ساختار سازمانی
۱۳۲	ساختارهای مکانیک و ارگانیک
۱۳۳	ابعاد سازمانی
۱۳۶	ساختار کلی سازمانی
۱۳۸	ساختار سازمانی شورای اسلامی روستایی
۱۴۳	ساختار حکومتی شورای اسلامی روستایی
۱۵۴	نوع ساختار حکومتی شورای اسلامی روستایی
۱۵۶	خلاصه بخش اول ، فصل دوم
بخش دوم: اثربخشی سازمانی	
۱۵۹	هدفهای سازمانی
۱۶۰	اهمیت اهداف و مزیت‌های شناسایی اهداف
۱۶۱	اثربخشی
۱۶۱	مفهوم و ماهیت اثربخشی
۱۶۳	تفاوت کارآیی و اثربخشی
۱۶۴	اثربخشی سازمانی
۱۶۵	اصول کلی برای تعیین اثربخشی سازمانی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۶۷	مطالعات در زمینه اثربخشی سازمانی.....
۱۶۷	مطالعه استیرز.....
۱۶۸	مطالعه کمپل.....
۱۷۴	مطالعه پنینگز و گودمن.....
۱۷۵	مطالعه مایلز.....
۱۷۶	مطالعه «ون دووان» و «فری».....
۱۷۷	مطالعه اسکات، سی شور، کامرون.....
۱۸۰	مطالعه «کویین» و «رورباف».....
۱۸۱	دیدگاهها اثربخشی.....
۱۸۳	بررسی رویکردهای اثربخشی سازمانی.....
۱۸۴	رویکرد نیل به هدف.....
۱۸۶	رویکرد سیستمی.....
۱۸۸	رویکرد عوامل استراتژیک.....
۱۹۲	رویکرد ارزشهای رقابتی.....
۱۹۶	مقایسه رویکردهای چهارگانه اثربخشی.....
۱۹۷	دیگر مدل‌های ارائه شده برای اثربخشی سازمانی.....
۱۹۷	مدل فرآیندمدیریت.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۹۸	مدل بهبود سازمان
۱۹۹	مدل چانه زنی
۲۰۰	مدل پیشنهادی پارسونز
۲۰۱	مدل میسکل
۲۰۲	دو نظریه در مورد اثربخشی سازمانی
۲۰۷	بررسی معیارهای ارزیابی اثربخشی ساختار شورای اسلامی روستایی
۲۰۸	قانون اساسی
	قانون تشکیلات شورای اسلامی کشوری مصوب ۶۱/۶/۱۰ مجلس شورای اسلامی
۲۱۰	اسلامی
۲۱۱	شرح وظایف مسئولیتهای امور مختلف در شورای اسلامی روستایی
۲۱۸	مدل مفهومی تحقیق
۲۱۹	خلاصه بخش دوم، فصل دوم
۲۲۱	فهرست منابع و مآخذ فصل دوم
فصل سوم: روش تحقیق	
۲۳۰	تاریخچه تشکیل شوراهای اسلامی روستایی
۲۳۲	شورای اسلامی روستایی شهرستان کهگیلویه
۲۳۳	روش تحقیق
۲۳۵	جامعه آماری
۲۳۶	روش نمونه گیری و تعیین حجم نمونه

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۳۹	روشهای جمع آوری اطلاعات
۲۴۱	ابزار اندازه گیری تحقیق
۲۴۲	متغیرهای تحقیق
۲۴۳	اعتبار (روایی) و پایایی تحقیق
۲۴۸	چگونگی آزمون فرضیات تحقیق
۲۴۸	آزمون فرض آماری میانگین یک جامعه
۲۵۳	آزمون فریدمن
۲۵۵	آزمون علامت زوج - نمونه ای
۲۵۷	خلاصه فصل سوم
۲۵۹	فهرست منابع و مآخذ فصل سوم
فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق	
۲۶۱	فرآیند اجمالی تجزیه و تحلیل داده ها
۲۶۱	تجزیه و تحلیل داده ها چیست؟
۲۶۳	شیوه تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق
۲۶۴	آزمون فرضیه های تحقیق
۲۶۵	آزمون فرضیه اخص یک
۲۶۸	آزمون فرضیه اخص دو
۲۷۱	آزمون فرضیه اخص سه

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۷۴	آزمون فرضیه اخص چهار.....
۲۷۸	بررسی فرضیه اهم.....
۲۷۸	ارزیابی میزان اولویت تناسب قدرت‌های شورای اسلامی روستایی با اهداف آن شورا.....
۲۸۰	مقایسه زوجی قدرت‌های شورای اسلامی روستایی با استفاده از آزمون علامت .
۲۸۰	آزمون علامت برای قدرت اجرایی و قدرت اداری .....
۲۸۲	آزمون علامت برای قدرت اجرایی و قدرت قانونگذاری .....
۲۸۳	آزمون علامت برای قدرت اجرایی و قدرت قضایی.....
۲۸۵	آزمون علامت برای قدرت اداری و قدرت قانون گذاری .....
۲۸۷	آزمون علامت برای قدرت اداری و قضایی .....
۲۸۸	آزمون علامت برای قدرت قانون گذاری و قدرت قضایی .....
۲۹۱	خلاصه فصل چهارم .....
فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات	
۲۹۳	نتیجه گیری .....
۳۰۰	پیشنهادات اختصاصی .....
۳۰۸	دستاوردهای تحقیق برای شوراهاى اسلامى روستایی و شهری (جدید) .....
۳۰۹	رهمودی برای محققین آینده.....
۳۱۱	خلاصه فصل پنجم.....
۳۱۲	فهرست منابع و مأخذ.....

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

پیوست‌ها:

.....	پرسشنامه تحقیق
.....	تجزیه و تحلیل کامپیوتری داده‌ها

فهرست نمودارها، جدول‌ها و اشکال

صفحه	عنوان
	نمودارها
۳	نمودار ۱-۱: مراحل مطالعات مقدماتی تحقیق
۳	نمودار ۱-۲: مراحل روش علمی تحقیق
۱۷	نمودار ۱-۳: مقایسه ساختار شورای اسلامی روستایی در قانون و در عمل
	نمودار ۱-۴: مدل تحلیلی رابطه ساختار شورای اسلامی روستایی و اثربخشی آن ساختار در تحقیق حاضر بر اساس مفاهیم، ابعاد و شاخصهای مورد نظر
۲۰	
۴۷	نمودار ۲-۱-۱: سازماندهی مبانی نظری تحقیق
۸۷	نمودار ۲-۱-۲: ساختار کمیته - شورا
۹۱	نمودار ۲-۱-۳: ساختار نماینده - شورا
۹۳	نمودار ۲-۱-۴: ساختار کمیته اجرایی - شورا
	نمودار ۲-۱-۵: رابطه بین توسعه روستایی، مشارکت مردم، شوراهای اسلامی روستایی و ساختار حکومتی شورای اسلامی روستایی
۱۲۴	
	نمودار ۲-۱-۶: تشکیلات شورای اسلامی، کشور مصوب ۱۳۶۱/۹/۱ مجلس شورای اسلامی و اصلاحیه های بعدی
۱۲۷	
	نمودار ۲-۱-۷: نمودار سازمانی شورای اسلامی روستایی با اعضای هفت نفره
۱۴۰	
	نمودار ۲-۱-۸: نمودار سازمانی شورای اسلامی روستایی با اعضای پنج نفره
۱۴۱	
	نمودار ۲-۱-۹: نمودار سازمانی شورای اسلامی روستایی با اعضای سه نفره
۱۴۲	

فهرست نمودارها، جدولها و اشکال

صفحه	عنوان
۱۸۳	نمودار ۲-۲-۱: ارتباط میان اثربخشی فردی، گروهی، سازمانی
۱۹۴	نمودار ۲-۲-۲: بیان ساده از روابط بین سه بعد ارزشی و معیارهای اثربخشی
۱۹۷	نمودار ۲-۲-۳: مقایسه رویکردهای چهارگانه اثربخشی سازمانی
۲۱۸	نمودار ۲-۲-۴: مدل مفهومی تحقیق
۳۱۰	نمودار ۵-۱: معیارهای ارزیابی ساختار شورای اسلامی شهری

فهرست نمودارها، جدولها و اشکال

عنوان	صفحه
جداول	
جدول ۱-۱-۲: اشکال انتقال قدرت	۷۲
جدول ۲-۱-۲: مقایسه قدرت در میان ساختارهای حکومت محلی	۹۴
جدول ۲-۱-۳: ساختار حکومتهای محلی و معیارهای مختلف	۹۸
جدول ۲-۱-۴: وظایف و اختیارات کلی شوراها، و چهار وظیفه شورای اسلامی روستایی	۱۵۲
جدول ۲-۱-۵: وظایف و اختیارات شورای ده و چهار وظیفه شورای اسلامی روستایی	۱۵۳
جدول ۲-۲-۱: فراوانی رخداد معیارهای ارزیابی در هفده مطالعه اثر بخشی سازمانی	۱۶۹
جدول ۲-۲-۲: خلاصه رویکرد ارزشهای رقابتی	۱۹۶
جدول ۳-۱: چارچوب نمونه گیری برای گزینش روش نمونه گیری	۲۳۷
جدول ۳-۲: توزیع فراوانی سوالات پرسشنامه تحقیق حاضر	۲۴۲
جدول ۳-۳: پایایی تحقیق حاضر براساس آلفای کرونباخ	۲۴۸
جدول ۴-۱: میانگین و انحراف معیار قدرت اجرایی	۲۶۵
جدول ۴-۲: محاسبه t استیودنت قدرت اجرایی	۲۶۷
جدول ۴-۳: میانگین و انحراف معیار قدرت اداری	۲۶۸
جدول ۴-۴: محاسبه t استیودنت قدرت اداری	۲۷۱

فهرست نمودارها، جدولها و اشکال

عنوان	صفحه
جدول ۴-۵: میانگین وانحراف معیار قدرت قضایی.....	۲۷۲
جدول ۴-۶: محاسبه t استیودنت قدرت قضایی	۲۷۴
جدول ۴-۷: میانگین وانحراف معیار قدرت قانونگذاری	۲۷۵
جدول ۴-۸: محاسبه t استیودنت قدرت قانونگذاری	۲۷۷
جدول ۴-۹: ارزیابی اولویت قدرت‌های ساختار حکومتی شورای اسلامی روستایی	۲۷۸
جدول ۴-۱۰: تست فریدمن	۲۸۰
جدول ۴-۱۱: آماره واقعی آزمون مقایسه قدرت اجرایی و قدرت اداری	۲۸۱
جدول ۴-۱۲: آماره واقعی آزمون مقایسه قدرت اجرایی و قدرت قانونگذاری	۲۸۳
جدول ۴-۱۳: آماره واقعی آزمون مقایسه قدرت اجرایی و قدرت قضایی	۲۸۵
جدول ۴-۱۴: آماره واقعی آزمون مقایسه قدرت اداری و قانونگذاری	۲۸۶
جدول ۴-۱۵: آماره واقعی آزمون مقایسه قدرت اداری و قدرت قضایی	۲۸۸
جدول ۴-۱۶: آماره واقعی آزمون مقایسه قدرت قانونگذاری و قدرت قضایی	۲۸۹
جدول ۵-۱: نتایج آزمون فرضیات از طریق مقایسه مقدار آلفا و مقدار احتمال	۲۹۵
جدول ۵-۲: نتایج آزمون فرضیات از طریق مقایسه t جدول و t محاسبه شده	۲۹۶

اشکال

شکل ۲-۱-۱: طرح مهندسی مشارکت.....	۱۱۸
شکل ۲-۱-۲: پخشهای پنج گانه سازمان.....	۱۳۸

چکیده

مطالعات انجام شده در قلمرو ساختار قدرت حکومت‌های محلی نشان می‌دهد که ساختار این حکومتها، شامل چهار بعد قدرت اجرایی، اداری، قانونگذاری و قدرت قضایی است. این ابعاد نشان دهنده رابطه قدرت بین حکومت محلی (شورا) و حکومت مرکزی (اداره امور عمومی) است. وبه تناسب میزان تقسیم این قدرت‌ها بین حکومت محلی و حکومت مرکزی، نوع ساختار حکومت‌های محلی مشخص می‌شود. از آنجایی که شوراهای اسلامی روستایی مصداق یکی از سازمانهای محلی می‌باشند، برای بررسی ساختار آن، در این تحقیق از ابعاد ساختار حکومت‌های محلی استفاده شده است. تحقیق حاضر به بررسی و تجزیه و تحلیل رابطه ساختار شورای اسلامی روستایی با اثربخشی آن ساختار پرداخته است. در این پژوهش میزان تناسب ابعاد ساختار حکومتی شورای اسلامی روستایی یعنی قدرت اجرایی، اداری، قانونگذاری و قدرت قضایی با اهداف آن شورا مورد بررسی قرار گرفته است.

یافته‌های این تحقیق حاصل مطالعه‌ای است که بر روی تعداد ۱۰۰ نفر از اعضای شوراهای اسلامی روستایی شهرستان کهگیلویه از استان کهگیلویه و بویراحمد که در سالهای ۱۳۷۷-۱۳۶۱ فعالیت می‌کردند، در سال ۷۹-۱۳۷۸ انجام شده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون فرض آماری میانگین یک جامعه، آزمون فریدمن، و به کمک نرم‌افزار Spss صورت گرفته است.

یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهند که شوراهای اسلامی روستایی قدرت اجرایی، اداری، قضایی و قدرت قانونگذاری متناسب با اهداف (وظایف) خود را نداشته‌اند. یافته مهمتر این است که ساختار حکومتی این شوراهای به علت عدم تناسب معیارهای رابطه قدرت ساختار حکومتی آنها با وظایف واگذار شده، ساختار اثربخشی نبوده است.